

В.В. Якуба,
аспірантка
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

**ПРОБЛЕМА НАРАТИВІВ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В
СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОМУ ДИСКУРСІ ЯК
АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ**

Актуальність дослідження зумовлена розгортанням Росією неоголошеної гібридної війни проти України, яка вже призвела до широкого застосування збройних сил, порушення територіальної цілісності й недоторканості кордонів суверенної держави, пограння її волевиявлення щодо власного цивілізаційного вибору. Ідеологічні диверсії, які передували та супроводжують збройну агресію Росії, спрямовані на дискредитацію державного ладу України, легітимізацію

сепаратистського руху південного сходу України в очах міжнародної спільноти. У гібридній війні політика історичної пам'яті посідає одне із центральних місць.

Ключові слова: наратив, гібридна війна, зовнішня політика, історична пам'ять.

The Problem of Historical Memory's Narratives in Contemporary Ukrainian-Russian Discourse as an Actual Problem of the World History

The urgency of the report is due to Russia's unfolding hybrid war against Ukraine, which has already led to the widespread use of armed forces, violation of the territorial integrity and inviolability of the borders of a sovereign state, the correction of its will about to its civilized choice. The ideological sabotage that preceded and followed Russia's armed aggression was aimed at discrediting the state system of Ukraine and legitimizing the separatist movement of the southeastern Ukraine in the eyes of the international community. In the hybrid war, the policy of historical memory occupies one of the central places.

Key words: narrative, hybrid war, foreign policy, historical memory.

Одна із найактуальніших проблем сьогодення – це забезпечення міжнародної безпеки і миру між народами. На жаль, і у сучасності існують збройні конфлікти та загрози виникнення озброєного протиборства. Від початку XXI ст. в Україні відбувається боротьба між демократією та антидемократичним режимом, що призвело до військового конфлікту в Україні, до дестабілізації діяльності органів державної влади і управління, до соціального збурення громадян в українському суспільстві [2, с. 193].

Вчені відзначають, що українсько-російський конфлікт має занадто багато вимірів. У контексті агресії Російської Федерації проти України зростає роль і значення феномену історичної пам'яті. Позиціонуючи себе правонаступницею Радянського Союзу та Російської імперії, кремлівська адміністрація у своїх політичних заявах та посиленнях на результати російських наукових центрів традиційно намагається будь-що заперечити сам факт існування українців як окремого народу та піддає сумніву легітимність існування Української держави як такої.

Однак, світ дедалі більше відкидає риторичку московської пропаганди, усвідомлює агресивну сутність Кремля. Наприклад, глибоке розуміння російського виклику Україні демонструє Foreign Affairs – друкований орган авторитетної американської організації з міжнародних відносин (Council on Foreign Relations). Так, у номері за грудень 2018 р. зазначалося, що характер висвітлення агресивних дій Росії проти України

продемонстрував вплив наративів Кремля на розуміння міжнародною спільнотою суті подій в Україні, що вносить в міжнародне інформаційне поле певний ореол двозначності й розмиває статус України як жертви агресії. Це має змінитися, якщо Київ хоче досягти тієї підтримки, якої він відчайдушно потребує [4, с. 9].

На цей виклик у сфері ідеологічного протистояння, вважають американські аналітики, слід давати належну відповідь: «Оскільки в українського народу немає жодних шансів на успіх у військовому зіткненні з Росією – чи то на суші, чи на морі – найбільші шанси на прорив у цьому гібридному конфлікті полягають у зміцненні почуття національної ідентичності, яке допоможе країні дистанціюватися від її історичних зв'язків з Росією. Це і є головним фронтом у тій конфронтації, яка обумовлена історією цих двох країн... Москва любить говорити про те, що сучасні українці і росіяни – це єдиний народ, що робить прагнення України зблизитися із Заходом одночасно і зрадою і екзистенціальною загрозою для майбутнього Російської Федерації» [5, с. 59].

За цих умов глибокий науковий аналіз зіткнення російського і українського національних історичних наративів покликаний викрити нелегітимність давніх претензій Кремля на авторитарну виключність щодо України. Це є невідкладним завданням, тому що розгортання Росією неоголошеної гібридної війни проти України уже призвело до широкого застосування збройних сил, порушення територіальної цілісності й недоторканості кордонів суверенної держави, пограння її волевиявлення щодо власного цивілізаційного вибору. Нарощування обсягу та інтенсивності агресивних дій проти України підноситься нині Росією до практики державного тероризму. Ідеологічні диверсії, які передували та супроводжують збройну агресію Росії, спрямовані на дискредитацію державного ладу України та послаблення контролю її центральної влади, створення проблем для безпекового та економічного секторів нашої держави, легітимізацію сепаратистського руху південного сходу України в очах міжнародної спільноти. У невгасній гібридній війні політика історичної пам'яті посідає одне із центральних місць.

На цей виклик Україна має невідкладно знайти адекватну відповідь, адже історична пам'ять завжди виконувала й виконує функцію своєрідного «соціального клею», який забезпечує усвідомлення нацією спільності своєї історичної долі. Тож закономірним є використання концепту «історична пам'ять» та «політика пам'яті» в одному понятійному ланцюгу. Як показує практика, в інформаційному полі україно-російського протистояння до політики пам'яті потрапляє далеко не все історичне знання, а найбільш

вартісне, значуще, продуктивне, додатне для креативного життєзабезпечення нації. У цьому сенсі історичну пам'ять доцільно розглядати як своєрідне інтелектуально-психологічне оснащення духовного імунітету національної спільноти чи окремої особи, як необхідну матрицю-сито, що слугує для просіювання потоку історичних подій, явищ та фактів.

Використані джерела та література:

1. Богатуров А. Процессы мира и войны. Международные процессы. 2016. Т. 14. № 3. С. 28-38.
2. Донбасс и Крым: цена возвращения: монографія. под общ. ред. В.П. Горбулина, А.С. Власюка, Э.М. Либановой, А.Н. Ляшенко. Київ: НИСИ, 2015. 224 с.
3. Єрмоленко А. Ціннісно-нормативні аспекти сучасної війни. Філософська думка. 2015. № 1. С. 6-16.
4. Збройний конфлікт в Україні: військова підтримка незаконних збройних формувань «ДНР» та «ЛНР» з боку Російської Федерації. За ред. О. Павліченка, О. Мартиненка. Київ: Українська Гельсінська спілка з прав людини, 2018. 40 с.
5. Российско-украинский конфликт в контексте геополитических перемен. (Материалы для трехсторонней экспертной встречи 27-28 февраля 2017 г., Берлин). Київ: Вид-во «Заповіт», 2017. 162 с.